

Pohotovostní služba v oboru zubní lékařství

Informační materiál České stomatologické komory

Pohotovostní služba v oboru zubní lékařství

Pohotovostní službou v oboru zubní lékařství se rozumí ambulantní péče v oboru zubní lékařství poskytovaná pacientům v případech náhlé změny zdravotního stavu nebo zhoršení průběhu onemocnění (§ 110 odst. 2 zákona o zdravotních službách).

O pohotovostní službu nejde v případě poskytnutí ambulantní péče v rámci pravidelné ordinační doby poskytovatele. Je tomu tak proto, že každý poskytovatel je v průběhu své pravidelné ordinační doby povinen poskytnout neodkladnou péči každému pacientovi, který ji potřebuje. Neodkladná péče (v rozsahu popsáném níže) je hrazená ze zdravotního pojištění, a to i u poskytovatelů, kteří nemají smlouvu se zdravotní pojišťovnou. Neodkladnou péči proto pacienti mohou a mají žádat především u svých registrujících zubních lékařů v jejich ordinační době.

Pacienti, kteří nemají svého registrujícího zubního lékaře nebo je pro ně nedostupný (např. protože se aktuálně zdržují mimo své bydliště), mají možnost žádat poskytnutí neodkladné péče u kteréhokoliv poskytovatele zdravotních služeb v oboru zubní lékařství v jeho ordinační době. Těto možnosti by měli využívat přednostně, protože pohotovostní služba je určena jen pro ty případy, kdy dojde k náhlé změně zdravotního stavu či zhoršení průběhu onemocnění mimo běžnou ordinační dobu.

Terminologická poznámka: Z hlediska terminologického je třeba trvat na zákonném označení pohotovostní služba v oboru zubní lékařství, popř. pohotovostní služba zubních lékařů nebo pohotovostní služba vykonávaná zubními lékaři. Dřívější pojem „stomatologická lékařská služba první pomoci“, popř. zkratka LSPP již od roku 2012 nemají oporu v právních předpisech.

Výkony v rámci pohotovostní služby v oboru zubní lékařství

Z hlediska věcné náplně lze pohotovostní službu v oboru zubní lékařství definovat jako ambulanci péči zahrnující tyto výkony, vždy za předpokladu, že u pacienta došlo k náhlé změně zdravotního stavu nebo zhoršení průběhu onemocnění, nebo že se jedná o péči neodkladnou (což zahrnuje zejména náhlou či intenzivní bolest):

- vyšetření
- paliativní ošetření v endodoncii
- provizorní výplň
- lokální ošetření gingivy nebo sliznice
- konzervativní ošetření dentitio difficilis nebo paradontálního abscesu
- zavedení a výměna drénu
- ošetření komplikací chirurgických výkonů
- zhotovení intraorálního rentgenového snímku
- zhotovení extraorálního rentgenového snímku (je-li zařízení k dispozici)
- zhotovení ortopantomogramu (je-li zařízení k dispozici)
- vyhodnocení extraorálního rentgenového snímku
- anestezie na foramen mandibulae a infraorbitale
- anestezie infiltrační
- sutura lůžka
- běžná extrakce dočasného zubu
- extrakce stálého zubu nebo dočasného zubu moláru s neresorbovanými kořeny
- chirurgie tvrdých tkání dutiny ústní malého rozsahu
- chirurgie měkkých tkání dutiny ústní a jejího okolí malého rozsahu
- ošetření dentoalevolárního traumatu
- intraorální incize
- konzervativní léčba temporomandibulárních poruch
- injekce i. m., i. v., i. d., s. c.
- sejmutí fixní náhrady

V rámci pohotovostní služby zubních lékařů se jiné výkony neposkytují.

Zejména nelze v rámci pohotovostní služby zubních lékařů provádět definitivní ošetření zubního kazu (definitivní výplň), endodontická ošetření (plnění zubních kanálků), protetická ošetření, velké chirurgické výkony na tvrdých či měkkých tkáních, samozřejmě preventivní prohlídky. V rámci pohotovostní služby nelze poskytovat ani výše označené výkony, není-li splněna podmínka náhlé změny zdravotního stavu nebo zhoršení průběhu onemocnění, popř. nejde-li o neodkladnou péči. Zda jde o náhlou změnu zdravotního stavu, zhoršení průběhu onemocnění či zda pacientův zdravotní stav vyžaduje poskytnutí neodkladné péče, určí v rámci pohotovostní služby po vyšetření zubní lékař.

Doba poskytování pohotovostní služby v oboru zubní lékařství

Poskytování pohotovostní služby mimo metropolitní oblasti (co se rozumí metropolitní oblastí, je uvedeno níže v části věnované organizačním modelům) je z organizačních důvodů vhodné zajistit o víkendech a svátcích, a to jen v dopoledních hodinách (od 8 do 12 hod.). V metropolitních oblastech, kde je vysoká koncentrace a fluktuace obyvatel, lze doporučit zajištění pohotovostní služby v oboru zubní lékařství např. ve všední den od 16 do 24 hod., o víkendech a svátcích pak od 8 do 24 hod.

Věcné a technické vybavení a personální zajištění

Zdravotnické zařízení, ve kterém se poskytuje pohotovostní služba v oboru zubní lékařství, musí být věcně a technicky vybaveno stejně jako každé jiné zdravotnické zařízení pro obor zubní

lékařství. Vedle stomatologického křesla se soupravou, plivátkem, odlučovačem amalgámu a světlem a běžného instrumentária (rozsah běžného instrumentária určí odborný zástupce) musí být po celou dobu trvání pohotovostní služby k dispozici intraorální rentgenové zařízení (v případě metropolitní a centralizované pohotovostní služby se doporučuje též ortopantomograf) a zajištěny všechny podmínky pro jeho provozování a používání. Zajištěny musí být samozřejmě všechny hygienické požadavky, na prvním místě možnost sterilizace a dezinfekce, dále osobní ochranné prostředky pro personál. K dispozici musí být čekárna a WC pro pacienty. V případě metropolitní a centralizované pohotovostní služby lze doporučit doplnění týmu o dalšího pracovníka zajišťujícího administrativní podporu (např. organizační úkony vůči pacientům v čekárně, výběr či kontrola zaplacení regulačního poplatku, odběr anamnestických údajů, provádění zápisů do zdravotnické dokumentace apod.) a také zajištění ochranné služby.

Z hlediska personálního zajištění je nezbytné, aby pohotovostní služba v oboru zubní lékařství byla zajištěna jedním zubním lékařem a jedním asistujícím zdravotnickým pracovníkem na jeden okres, u okresů nad 150 000 obyvatel a v Hlavním městě Praze pak jedním zubním lékařem a jedním asistujícím zdravotnickým pracovníkem na 150 000 obyvatel. Současně je třeba počítat s tím, že jeden zubní lékař s jedním asistujícím zdravotnickým pracovníkem zvládnou při pohotovostní službě ošetřit v průměru nejvýše 4 pacienty za hodinu. V případě, že poptávka po pohotovostní službě bude v konkrétním místě vyšší, je třeba tomu personální zajištění přizpůsobit.

Každý zubní lékař samozřejmě musí mít k dispozici své zubní křeslo se soupravou, plivátkem, odlučovačem amalgámu a světlem a své běžné instrumentarium. Je-li pohotovostní služba zajišťována více zubními lékaři v rámci jednoho zdravotnického zařízení, lze připustit sdílení jednoho intraorálního rentgenového zařízení.

Organizace a zajištění pohotovostní služby zubních lékařů

Za organizaci a zajištění pohotovostní služby zubních lékařů odpovídá kraj (§ 112 odst. 1 písm. a) zákona o zdravotních službách). Dílčími úkony může pověřit jiné subjekty. Výzvu poskytovatelům, aby se podíleli na zajištění pohotovostní služby zubních lékařů, musí vždy uskutečnit kraj, nikoliv jím pověřený subjekt.

V řadě regionů se více či méně podílí na organizaci pohotovostní služby zubních lékařů Česká stomatologická komora prostřednictvím svých okresních sdružení. Tato role České stomatologické komory se vyvinula historicky. V současné době může být uskutečňována jen v součinnosti s příslušným krajem nebo jím pověřeným subjektem, případně Česká stomatologická komora může být prostřednictvím svého okresního sdružení (tzv. Oblastní stomatologické komory) tímto pověřeným subjektem. Sama Česká stomatologická komora nemá žádné nástroje, jak pohotovostní službu v oboru zubní lékařství zajišťovat a účast svých členů na ní vynucovat.

Povinnost podílet se na zajištění pohotovostní služby v oboru zubní lékařství

Povinnost podílet se na zajištění pohotovostní služby znamená, že poskytovatel je povinen na výzvu kraje v určitém časovém úseku zajistit poskytování pohotovostní služby. Přitom platí, že

- a) poskytovatel musí být k účasti na zajištění pohotovostní služby v oboru zubní lékařství individuálně vyzván krajem,
- b) poskytovatel může zdravotní služby v rámci pohotovostní služby poskytovat jen v oboru, pro který mu bylo uděleno oprávnění (§ 11 odst. 1 zákona o zdravotních službách).
Na zajištění pohotovostní služby v oboru zubní lékařství je tak povinen se podílet jen poskytovatel, který má oprávnění k poskytování zdravotních služeb v oboru zubní lékařství,
- c) poskytovatel může zdravotní služby v rámci pohotovostní služby poskytovat jen v místě uvedeném v oprávnění k poskytování zdravotních služeb (§ 11 odst. 5 zákona o zdravotních službách). K účasti na pohotovostní službě mimo vlastní ordinaci (např. formou zaměstnání u jiného poskytovatele) nelze poskytovatele žádným způsobem donucovat,
- d) rozsah, ve kterém má být poskytovatel povinen zajistit pohotovostní službu, musí být přiměřený jeho kapacitě, a plnění povinnosti podílet se na zajištění pohotovostní služby musí být vyžadováno spravedlivě od všech poskytovatelů v kraji,
- e) poskytovatel, který plní povinnost podílet se na zajištění pohotovostní služby, není povinen, a to ani částečně, nést náklady na splnění tohoto svého závazku. Tyto náklady musí poskytovateli kompenzovat kraj.

Jsou-li splněny všechny podmínky uvedené výše pod písmeny a) až e) a poskytovatel přesto odmítne se na zajištění pohotovostní služby podílet, dopouští se přestupku podle § 117 odst. 2 písm. i) zákona o zdravotních službách, za který lze uložit pokutu do 100 000 Kč.

Poskytovatelé zdravotních služeb jsou povinni podílet se na výzvu kraje na zajištění pohotovostní služby v oboru zubní lékařství (§ 45 odst. 2 písm. l) zákona o zdravotních službách). Tuto povinnost zákon ukládá poskytovatelům, nikoliv jednotlivým zubním lékařům.

Organizační modely zajištění pohotovostní služby zubních lékařů

Služba ve vlastní ordinaci

Jde o model, kdy poskytovatel zajišťuje pohotovostní službu ve vlastní ordinaci. Jde o jediný model, kdy lze poskytovatele k účasti na zajištění pohotovostní služby při splnění výše popsaných zákonných podmínek donucovat.

Model je (výlučně nebo v kombinaci s centrální pohotovostní službou) uplatňován ve všech krajích s výjimkou Hlavního města Prahy a Libereckého kraje. Vyžaduje dobrou komunikaci údajů o tom, který poskytovatel a kde pohotovostní službu zajišťuje, ve vztahu k veřejnosti. Nehodí se pro rozsáhlé kraje ani pro oblasti s vysokou koncentrací a fluktuací obyvatel (tzv. metropolitní oblasti).

Metropolitní pohotovostní služba

Jediný vhodný model pro velká města a jejich okolí – metropolitní oblasti (Hlavní město Praha, statutární města). Spočívá ve zřízení či sjednání poskytovatele, který se specializuje na zajišťování pohotovostní služby a zajišťuje pohotovostní službu pro celou metropolitní oblast, a to prostřednictvím svých zaměstnanců.

Zaměstnanci samozřejmě vstupují do pracovněprávního vztahu s poskytovatelem dobrovolně, poskytovatel musí být schopen jim nabídnout takové podmínky, aby zaměstnance našel.

V praxi se lze setkat s různými modely zajištění pohotovostní služby zubních lékařů.

Centralizovaná pohotovostní služba

Uspořádání podobné jako v případě metropolitní pohotovostní služby, které lze mimo metropolitní oblasti považovat za alternativu služby ve vlastní ordinaci.

Pohotovostní služba ve fakultních nemocnicích

Pohotovostní služba v oboru zubní lékařství, jak je popsána výše, nepatří na pracoviště fakultních nemocnic ani na specializovaná pracoviště ostatních nemocnic. Případná pohotovostní služba na těchto pracovištích, která jsou pravidelně pracovišti orální a maxilofaciální chirurgie, je určena pro pacienty s těžkými úrazy, jejichž zdravotní stav vyžaduje neodkladně či akutní rozsáhlé chirurgické výkony. Směřování pacientů, kteří vyžadují běžnou pohotovostní službu v oboru zubní lékařství, na tato specializovaná pracoviště vede k jejich přetížení a je systémově chybné.

Financování pohotovostní služby v oboru zubní lékařství

Zdravotní služby poskytnuté v rámci pohotovostní služby v oboru zubní lékařství jsou hrazené ze zdravotního pojištění, a to zpravidla i tehdy, pokud jsou poskytovány nesmluvním poskytovatelem. Poskytovatel není oprávněn za takové zdravotní služby vyžadovat od pacientů jakoukoliv platbu s výjimkou regulačního poplatku.

Úhrada ze zdravotního pojištění však nepokrývá zvýšené náklady poskytovatelů, které poskytování pohotovostní služby vyžaduje. Jedná se zejména o provozní náklady (např. zvýšené náklady na energie, materiály, úklid, dezinfekci, sterilizaci nástrojů apod.) a o zvýšené osobní náklady (mzdy za práci přesčas, v noci, o víkendy, o svátcích), které poskytovatel zajišťující pohotovostní službu vynakládá bez ohledu na to, zda a kolik pacientů se v průběhu služby do ordinace dostaví, a které nejsou kalkulovány v běžných úhradách ze zdravotního pojištění. Tyto náklady musí ze svého rozpočtu kompenzovat kraj jako ten, kdo podle zákona odpovídá za organizaci a zajištění pohotovostní služby zubních lékařů. Na financování pohotovostní služby se vedle kraje mohou podílet i obce. Jak kraje, tak obce přitom musí postupovat podle pravidel upravujících vyrovnávací platby osobám zavázaným k veřejné službě, a to konkrétně ke službě obecného hospodářského zájmu.

Doporučení pro pacienty

Pohotovostní služba v oboru zubní lékařství je určena pro případy, kdy dojde k náhlé změně zdravotního stavu nebo ke zhoršení průběhu onemocnění, nebo kdy pacient potřebuje neodkladnou péči (zejména případy náhlé nebo intenzivní bolesti). O tom, zda jde o některý takový případ, rozhodne na základě posouzení zdravotního stavu pacienta zubní lékař na pohotovosti. Pacienti by neměli návštěvu zubního lékaře odkládat. Pacienta, který se v noci dostaví na zubní pohotovost s tím, že jej již od rána velmi bolí zub a nehodilo se mu zajít k zubnímu lékaři v pracovní době, může zubní lékař na pohotovosti i odmítnout, pokud po vyšetření dojde k závěru, že zdravotní stav pacienta nevyžaduje poskytnutí neodkladné péče.

Pacient, kterého bolí zub, by se měl primárně obrátit na svého zubního lékaře. Pokud jej nemá nebo není dostupný, může se obrátit na kteréhokoliv zubního lékaře. Neodkladnou péči mu musí poskytnout každý, přičemž se vždy bude jednat o péči hrazenou ze zdravotního pojištění. Je lepší, pokud pacient s bolestí přichází v době, kterou má zubní lékař pro neodkladné případy vyhrazenou. Není-li u konkrétního zubního lékaře vyhrazena doba pro ošetřování neodkladných případů nebo nelze-li ji ze zdravotních důvodů dodržet, je vždy výhodnější přijít s bolestí či jiným neodkladným stavem spíše na začátku ordinace než na jejím konci. Je tomu tak proto, že většina zubních lékařů své běžné pacienty objednává a ošetření neobjednaného pacienta s neodkladným stavem vyžadují lecky i komplikovaná organizační opatření.

Pohotovostní služba v oboru zubní lékařství
Informační materiál České stomatologické komory

Vydala Česká stomatologická komora v lednu 2023.
Adresa: Slavojova 22, 128 00 Praha 2
tel.: +420 234 709 611, e-mail: info@dent.cz, www.dent.cz
Redakce: Kancelář ČSK

Grafický design a sazba: Norbert Lang
Výroba: Helma Beta, spol. s r. o.